

haberi vahid?
Itikad'da delil midir?

Tevhidin Hakikati

Haber-i vahidin dinde hüccet olduğu kitap, sünnet ve icma ile sabittir. Bu hususta ehlisünnet amel ile akideyi birbirinden ayırmamıştır. Bu ayrımı yapanların selefi salihinden kendisine tabi oldukları bir imamı yoktur. Bu ayrımın batıl bir bid'at olduğhem aklen hem de naklen sabittir.

Bu hususta İbn Kayyım(r.h) şöyle demektedir:

“Bu ayrım, ümmetin icması ile batıldır. Çünkü bu tür hadisler, öteden beri amelle ilgili talebi konularda hüccet kabul edildiği gibi, haber ve bilgi vermeye dayalı konularda da hüccet kabul edilmiştir. Kaldı ki amele dayalı ahkâm hadislerinde de Allah Teâlâ hakkında haber verme söz konusudur. Zira onlarda “Allah şuna hüküm verdi, farz kıldı, onu meşru kılması dolayısıyla da din olarak ondan razı oldu.” vb. denmiş olmaktadır ki bunlar da O’nun isim ve sıfatları kapsamına girmektedir. Sahabe, tabiin, tebe-i tabiin, hadis ve sünnet ehli de öteden beri haber-i vahidleri, Allah’ın isim ve sıfatları, kader ve ahkâm konularında hüccet kabul etmişlerdir. Onların hiçbirinden haber-i vahidi Allah’tan, O’nun isim ve sıfatlarından haber verme konularında değil de sadece ahkâm meselelerinde hüccet kabul etmeyi caiz gördüğü asla nakledilmemiştir. O halde bu iki alanı birbirinden ayıranların selefi kimdir? Onların selefi, geç dönem kelimcileridir ki onlar da Allah’tan, rasûlünden ve onun ashabından gelenlere pek itibar etmemektedirler. Aksine onları, kalpleri bu alanda Kitap, sünnet ve sahabe sözleriyle hidayet bulmaktan alıkoymakta ve kelimcilerin görüşlerine ve kurallarına havale etmektedir.” (Muhtasaru’s-Savaiki’l-Mursele, s. 489)

Haber-i vahidle alakalı bu tür ayrımları yapanların şüpheleri hadislere olan güvensizlikten dolayıdır ki bu da onların hadis ilmine dair olan bilgisizliklerinden kaynaklanmaktadır. Hâlbuki sünnette Kur’an gibi korunmuştur.

Bu hususta Şeyhu’l-İslam İbn Teymiyye (r.h) şöyle demektedir:

“Din, Allah Teâlâ’nın koruması altındadır. Kur’an lafızlarıyla birlikte koruma altında olduğu ve tevatürle nakledildiği için ondan önceki kitapların aksine hiç kimse ondan herhangi bir şeyi eksiltmeye ya da ona herhangi bir ziyade yapmaya kalkışmamıştır. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Zikri(Kur’an’ı) kesinlikle Biz indirdik; elbette onu yine Biz koruyacağız.”(Hicr,9) Ancak hadislerin pek çoğu böyle değildir; zira şeytan onların birçoğunu tahrif etmeye, lafızlarını arttırarak veya eksilterek ya da metin ve isnada yalan karıştırarak değiştirmeye kalkışmıştır. Ancak Allah Teâlâ, hadisleri koruyacak/ muhafaza edecek, aşırıların tahrifini, batıl yola sapanların haksız iddialarını ve cahillerin tevillerini onlardan uzak tutacak kimseler var etmiş, onlar da yalancıların; onların lafızlarına, tahrifçilerin de manalarına sokuşturdukları şeyleri ortaya çıkarmışlardır.” (er-Raddu ale’l-Bekri, 1/171)

İmam Şafii(r.h) er-Risale adlı eserinden haber-i vahidin hüccet olması için onda olması gereken şartları zikretmiş daha sonrada bu hususta hadis ile şahitlik arasındaki benzerlikleri ve farkları açıklayarak muhaliflerin şüphelerini gidermiştir.

Daha sonra da haber-i vahidin hüccet olduğuna dair delilleri zikretmiştir. Bunlardan biriside Rasulullah (s.a.v)'in İslam'a davet etmek için gönderdiği elçilerdir.

Bu hususta İmam Şafi(r.h) şöyle demektedir:

“Peygamber (s.a.v) aynı anda on iki elçiyi, on iki krala İslam'a davet etmek için göndermiştir. Peygamber (s.a.v)'in gönderdiği bu kişiler vasıtasıyla onlara davet ulaşmış ve bu konuda onlara karşı hüccet oluşmuştur. Kendilerine gönderdiği kimselere mektupların kendisine ait olduğunu gösteren başka belgeler düzenlememiştir.” (er-Risale s.229, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları)

Söz konusu eserin ilgili bölümü incelendiğinde İmam Şafii'nin haber-i vahidi hüccet kabul etmede amel ve itikad diye bir ayırım yapmadığını görür. Naklettığımız bölümdeki elçilerin krallara götürdükleri haberler hem itikat hem de amellerle alakalıdır. Esasında amelle ilgili olan tüm hükümlerde zaten İbn Kayyim'ın da dediği gibi Allah'tan haber verme söz konusudur.

İbn Hacer el-Askalani (r.h) şöyle demektedir:

“...Bazı bilginler delil olarak “Ey resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et”(Maide:67) ayetini ileri sürmektedirler. Hâlbuki o bütün insanlığa gönderilmiş ve onlara tebliğde bulunması üzerine vacip olan bir peygamberdi. Haber-i vahid makbul olmasaydı, bütün insanlara şifahen hitapta bulunmak imkânı olmadığı için herkese şeriatı tebliğ etmek imkânsız hale gelirdi. Aynı şekilde insanlara haberi mütevatir derecesine çıkaracak sayısında elçi göndermek imkânsızdır. Dolayısıyla bu, ispat için uygun bir yoldur.” (Muhtasar Fethu'l-Bari, 14.Cilt s.306, Polen Yayınları)

İbn Hacer'in de bahsettiği gibi tüm rasuller ümmetlerine tek olarak gönderilmiştir. Ümmetlerine başta itikadi konular olmak üzere şeriatin bütün meselelerini tebliğ etmişler ve onlarla insanlara hüccet kaim olmuştur. “Rasullerin sıdk sahibi oldukları biliniyordu ve bunun dışında da dediklerini kabul etmek için birçok karineler vardı.” Şeklinde bir şüphe ortaya atılırsa Deriz ki: Sıdk sahibi olmayan birisinin naklettiği hadisin dinde hüccet olduğunu söyleyen kim? Sahih hadis demek; adalet ve zabt sıfatlarına hâiz olan râvilerin, muttasıl senedle rivayet ettikleri şâz ve illetli olmayan hadis demektir. Âlimler bir hadise sahih derken bu şartları göz önünde bulundurmuşlardır. Bazı hadislerin sıhhati üzerindeki görüş ayrılığı ise, bu sayılan şartların o hadislerde var olup olmadığı hususunda ortaya çıkan görüş ayrılığı sebebiyledir. Ancak ehli nezdinde haber-i vahid olan bir hadisin sahih olduğu ortaya çıktıktan sonra “bu hadis dinde hüccet olmaz” yada “ahkâmda hüccettir fakat akidede delil olmaz” diye bir görüş daha öncede naklettığımız gibi bu ümmetin selefinde yoktur. Haber-i vahidi amelde hüccet görüp akidede hüccet görmeyenler şöyle bir tenakuzla karşı karşıyadır: Ahad haberle sabit olan bir hükmü yerine getirmeyen örneğin altın ve gümüş kap kullanan kişi haram işlemiş olur. “Peki, bu kimse bundan dolayı azabı hak eder mi?” diye sorduğumuzda “Evet (Allah tarafından bağışlanmazsa) azap görür” diyecekler ve bu surette ahad habere dayanarak kendileri de itikadi bir konuda hüküm vermiş olacaklardır. “Azabı hak edip etmediğini bilemeyiz” derlerse bu sefer de haram işleyen birisinin azabı hak edip etmediğinde şüpheye düşerek batıl bir söz konuşmuş olurlar. Ayrıca amel ettikleri hadisi de tekzip etmiş olurlar çünkü söz konusu hadiste altın ve gümüş kap kullananların cehenneme atılacağı bildirilmektedir.

İmam Şafii(r.h.) şöyle demektedir:

“Bir kimsenin, bu özel kişilere ait bilgi hakkında “Eskiden beri ve günümüzde Müslümanlar, haber-i vahidi kabul etme ve ona uyma konusunda birleşmişlerdir. Çünkü Müslümanların fakihlerinden onu reddeden hiç kimse bilinmemektedir.” demesi mümkünse bende katılırim.

Ancak şöyle de diyebilirim: İslam hukukçularının haber-i vahidi kabul etme konusunda ihtilafa düştüklerini bilmiyorum. Çünkü belirttiğim gibi onların hepsinde de aynı kanaat mevcuttur.” (er-Risale s. 247, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları)

İbn Hacer el-Askalani (r.h) şöyle demektedir:

“Sahabenin ve tabiinin apaçık bir şekilde ahad haber ile amel edip onu inkâr etmemeleri ahad haber ile amel edileceğine ittifak ettiklerini gösterir.” (Fethu'l-Bari, 13.Cilt s.234)

İmam Nevevi (r.h) şöyle demiştir:

“Dört halife, sahabe ve onlardan sonra gelen selef ve halef âlimleri ahad haberin alınacağında ve buna muhalif olanın terk edileceğinde ittifak etmişlerdir.”(Müslim Şerhi, 1/130)

İbn Hazm (r.h) şöyle demiştir:

“İslam ehlinin tamamı, sika/güvenilir bir kişinin Peygamber(s.a.v)' den naklettiği hadisi kabul etme konusunda ittifak içindeydiler. Ehl-i sünnet, hariciler, şia ve kaderiyye gibi her fırka da kendi görüşlerinde bunu benimsiyordu; ta ki hicri ikinci yüzyıldan sonra mutezile kelamcıları çıkıpta bu konudaki icmaya muhalefet edinceye kadar...” (el-İhkam fî Usulî'l-Ahkam, 1/102)

Görüldüğü gibi âlimler, haber-i vahidin delil olduğu ve amel edilebileceği hususundaki icmaları naklettiler fakat onlardan hiç biri bu hususta ahkâm ile akideyi birbirinden ayırmadı.

Haber-i vahid ile sabit olan ve ehl-i sünnet ve'l-cemaatin icma ile kabul ettikleri itikad meseleri ile ilgili örnekleri, “Ahad Hadisin Hüccet Olmasına Bir Bakış” adlı risaleden aynen aktarıyoruz. Eserde şöyle geçmektedir:

Ehl-i sünnet ve'l cemaatin tamamının üzerinde icma ettiği bu akide meselelerinin bazı örnekleri ise şunlardır.

1- Peygamberimizin bütün nebi ve resullerden üstün oluşu.

2- Peygamber (s.a.v)'in, mahşer günü gerçekleşecek olan en büyük şefaatiyle ümmetinden büyük günah sahiplerine yapacağı şefaati.

3- Peygamber (s.a.v)'in Kur'an-ı Kerim dışındaki bütün somut mucizeleri.

4- Yaratılışın başlangıcı, meleklerin ve cinlerin özellikleri, cennet ve cehennem vasıfları ve şu anda mevcut oldukları gibi Kur'an-ı Kerim'de zikri geçmeyip sadece hadislerde zikredilen bazı hususlar.

5- Münker ve Nekir adlı iki meleğin kabirde sorguya çekmeleri.

6- Cennetle müjdelenen on sahabinin kesin cennetlik olduklarının bilinmesi.

7- Kıyamet gününün özelliklerinden olan sırat ve iki kefeli mizan.

8- Peygamber (s.a.v)'in Kevser havuzuna ve ondan birkez içenin bir daha asla susamayacağına iman.

9- Kalem'e ve onun, olacak olan her şeyi yazdığına iman.

10- Allah Teâlâ'nın, yeryüzüne, peygamberlerin cesetlerini yemeyi/ çürütmeyi haram kıldığına iman.

11- Mehdi 'nin gelmesi , Deccal 'in çıkması , İsa (a.s)'ın gökten inmesi , Aden tarafından büyük bir ateşin çıkması , güneşin batıdan doğması, Dabbetu'l-Arz vb. gibi kıyamet alametlerine iman.

12- Peygamber (s.a.v)'in yedi kat göğe çıktığına (miraç) ve orada Allah'ın en büyük ayetlerinden bazılarını gördüğüne iman.

13- Allah Teâlâ 'nın bütün insanların ecelini , rızkını ve mutlu / cennetlik mi, yoksa mutsuz / cehennemlik mi olduğunu , onlar daha analarının karnındayken yazdığına iman.”

Özetle ; Buhari ve Müslim 'in sahihi ve bunun dışındaki ümmetin ittifak ile kabul ettiği tüm sahih hadisler hem akidede hem de ahkâmda delildir . Hadisleri ahad ve mütevatir diye ikiye ayırıp ahad hadisleri hüccet kabul etmemek ise ümmetin şelefinde olmayan , kelimcilerin çıkardığı bir bid'attır.

